

Noms i cognoms

ANTROPONÍMIA A L'E.U.M. DE LLEIDA. UNA VISIÓ SOCIOLINGÜÍSTICA

Mercè BIOSCA I POSTIUS
Roser RIPOLLES I DE LA FRAGUA

El nostre propòsit en començar a fer la comunicació va ser veure com es reflectia a la nostra Escola la possibilitat que tenim els catalans des de l'any 1977 d'inscriure o de catalanitzar els nostres noms al Registre Civil⁽¹⁾.

Ara, passats catorze anys, ens preguntàvem quina incidència havia tingut aquesta llei entre els estudiants de l'E.U.M. de Lleida (curs 1990-1991). Quants d'ells n'havien aprofitat l'avinentsa i quines havien estat les motivacions que els hi havien empès. D'aquesta manera, a través del nostre estudi, podríem copsar la sensibilitat que mena cap a la normalització lingüística, d'una part del nostre poble –un grup de futurs mestres– envers un aspecte personal i íntim, però, evidentment també important.

Per tal d'aconseguir la informació necessària hem usat dues fonts: una ha estat la llista oficial de l'Escola, l'altra⁽²⁾ unes fitxes que vam passar als alumnes, en les quals demanàvem una sèrie de dades que creïem que ens podien servir per a obtenir una visió onomàstica i, alhora, sociolingüística del nostre centre educatiu.

Van contestar l'enquesta 254 alumnes: 48 nois i 206 noies.

Hem deixat els noms tal com els alumnes els van anotar, per exemple: Judit i Judith, Ester i Esther, Maria Lurdes i Maria Lourdes, etc. ja que al *Diccionari de noms de persona*⁽³⁾ apareixen com a correctes ambdues grafies. També hem fet el mateix amb els hipocorístics.

Ens hem trobat amb un gran nombre de noms de pila ambivalents, és a dir, que s'escriuen igual en català com en castellà. És evident que els alumnes que porten aquests noms a l'hora de respondre la pregunta núm. 1 del qüestionari⁽⁴⁾ van tenir en compte la

(1) Llei 17/1977 de 4 de gener, sobre la reforma de l'article 54 de la Llei del Registre Civil.

(2) Que adjuntem a l'annex.

(3) Albaigès, Josep M. -*Diccionari de noms de persona*. Edicions 62. Barcelona 1986.

(4) Vegeu l'annex.

voluntat dels pares al moment d'inscriure'ls, és per això que ens surt Marta, Olga, etc. tant a la llista de noms catalans com a la de castellans.

Hi ha noms que en un primer moment eren hipocorístics però que a hores d'ara s'usen com a noms de fonts, per ex.: "Marisol" (hipocorístic de "Maria del Sol", "Celia" (hipocorístic de "Cecilia"), sense que alguns dels actuals portadors siguin conscients d'aquest fet; aquests noms, al seu torn, donen lloc a nous hipocorístics, com és el cas de Maricel (hipocorístic de "María Celia").

1.- Relació dels noms femenins catalans: freqüència i hipocorístics.— Alba, 2; Anna Maria, 2: *Ann, Anni* (2); Aurora, 1; Blanca, 1; Carme, 1; Cristina, 1: *Cris, Cristi*; Diana, 1; Elena, 1 Elisabet, 1, *Eli*; Ester, 2; Esther, 1; Estrella, 1: *Estre*; Eva, 3; Eva Rosa, 1; Judit, 1: *Ju*; Judith, 2: *Ju, Judi*; Laura, 1; Lourdes, 1: *Lulú*; Magdalena, 1: *Magda, Magdeta*; Maria Alba, 1; Maria Cristina, 1: *Rodri* (del cognom Rodríguez); Maria del Mar, 3: *Marimar, Mar*; Maria dels Àngels, 1; Maria Dolors, 1; Maria Ester, 2; Maria Loudes, 1; Maria Lurdes, 1; Maria Monserrat, 1: *Montse*; Maria Neus, 1; Maria Pilar, 1; Maria Teresa, 4: *Tere, Maite, Treseta, Tresina*; Marta, 9; Meritxell, 3: *Xelina, Xell* (2), *Meri*; Mònica, 1; Montserrat 14: *Montse, 12; Tones, 1; Montsín, 1*; Nativitat, 1: *Nati*; Olga, 1; Raquel, 1; Rosa, 1; Rosa Maria, 3; Roser, 1: *Rosarillo, Roseret*, Teresa, 2: *Teresina*.

Observacions: Tenim un total de 39 noms diferents que corresponen a 80 noies, d'aquests noms, n'hi ha nou que han estat catalanitzats. 35 són simples i la resta compostos; entre aquests tenen preferència els formats amb el nom Maria (Maria Alba, Maria Cristina, Maria del Mar, etc.), l'únic prenom compost que no el duu és Eva Rosa. El nom més repetit és Montserrat amb 14 freqüències.

Pel que fa als hipocorístics i d'altres noms afectius n'hem comptabilitzats 30 la majoria dels quals estan formats seguint el sistema més usual en la llengua castellana és a dir per apòcope (Montse, Tere, Magda), sistema que també trobem aplicat als cognoms (Rodri, del cognom Rodríguez).

Tot i que els noms són en català els hipocorístics alternen la forma catalana amb la castellana per ex.: Tere, Maite / Treseta, Tresina o Montse, Tones i Montsín.

2.- Relació dels noms femenins castellans: freqüència i hipocorístics. Teresa, 2: *Teresina*; Amalia, 1; Ana, 2; Ana Belén, 1; Ana Isabel, 3: *Anabel* (3), *Uru*; Ana María, 4; Angeles, 2; Antonia Montserrat, 1: *Antonieta, Anton, Anto*; Araceli, 1; Asunción, 1: *Susi, Sunta, Sumpsí, Asum*; Berta, 1; Carmen, 1; Celia, 1; Cristina, 2; Dolores, 2: *Loli*; Elisenda, 1; Eloísa, 1; Emma, 1; Esther, 1; Gemma, 3; Gloria, 1; Helena, 1: *Hele*; Inés, 1; Inmaculada, 1: *Inma*; Isabel, 2: *Isa* (2); Josefa, 2: *Pepita* (2), *Pepa*; Julia, 1; Laura, 1: *Lauri*; Lidia, 1; Lidia Teresa, 1; Loreto, 1; Luisa, 1: *Yuyu, Lluí*; Lurdes, 1; Manuela Trinidad, 1: *Manoli*; Margarita, 1: *Marga*; Mari Angeles, 1; Mari Carmen, 2; Maria Alba, 1; María Àngeles, 1; María Antonia, 3: *Antonieta i María Antonieta, Toñi, Tònia i Tonya*; María Asunción, 1: *Asun*; María Celia, 1: *Maribel*; María de la Visitación, 1: *Mariví*; María del Carmen, 3; María del Prado, 1: *Mari*; María Dolores, 2; María Inmaculada, 1: *Inma*; María Isabel, 1: *Marisa*; María José, 2: *José Mari*; María Josefa, 1: *Cote*; María Julia, 1; María Lourdes, 1; María Luisa, 2: *Marisa*; María Magdalena, 1: *Magda*; María Nuria, 1: *Nuri*; María Pilar, 1: *Pili*; María Teresa, 3: *Maite* (2), *Tere*; María Victoria, 1:

Vic, Viqui, Pinqui, Inqui; *María-Carmen, 1: Mamen*; *Maribel, 1: Mari*; *Marina, 2; Marisol, 2: Sol*; *Marta, 2: Marteta*; *Mercedes, 5: Merche (2), Mé*; *Mercedes Angeles, 1; Mónica, 4: Mònic i Nic, Moni*; *Natalia, 2: Nat (2), Tali (2)*; *Nuria, 5: Nuri*; *Nuri Belén, 1; Olga, 2; Rosa María, 2: Rosamari*; *Rosario, 1: Charo*; *Silvia María, 2; Sonia, 3; Susana, 3: Susi (2), Susa*; *Tatiana, 1: Tati*; *Teresa, 1: Tere*; *Teresita, 1: Tere*; *Yolanda, 1: Yoli i Ioli*.

Observacions: Ens surten 78 noms diferents per a un total de 123 noies. En aquests noms no es dona el cas d'haver-hi un prenom tan repetit com Montserrat en el grup català; la freqüència més alta és "Mercedes" que ens surt cinc vegades, en canvi abunden més els noms compostos, tant els formats amb "María": (Ana María, María del Prado, María Isabel...) com amb altres noms: (Ana Belén, Antonia Monserrat, Manuela Trinidad...) Quant a hipocorístics n'hem trobats 65, formats indistintament per: aglutinació, "Anabel (de Ana Isabel), Mamen (de María Carmen), Marisa (de María Isabel i de María Luisa)"; diminutius, "Antonieta"; onomatopeies, "Yuyú (de Luisa), Cote (de María Josefa)". Ens han cridat especialment l'atenció les "Natalia" car a les dues que hi ha les criden "Nat i Tali".

Tot i que els noms estan inscrits en castellà, alguns hipocorístics són catalans: *Marteta* (de *Marta*), *Imma* (de *María Inmaculada*).

3.- Relació de noms femenins estrangers: freqüència i hipocorístics. *Jeanette, 1; Rosmarí, 1: Rosma i Rose*.

4.- Relació de noms masculins catalans: Freqüència i hipocorístics. *Albert, 1: Berto*; *Ferran, 1; Francesc, 2: Frankie i Franc*; *Jordi, 1; Josep, 1: Pep i Pepito*; *Josep Maria, 1; Lluís, 1; Marcel·lí, 1: Marce*; *Salvador, 1: Salva*; *Xavier, 1: Xavi*.

Observacions: Hi ha 10 noms diferents per a 11 persones, sis de les quals s'han catalanitzat el nom.

Solament hem trobat un nom ambivalent que és *Salvador* i un nom compost, *Josep Maria*.

Pel que fa als hipocorístics, vuit en total, n'hi ha per a tots els gustos, semblantment al que passava amb els femenins n'hi ha en català i en castellà: *Pep* i *Pepito*. Cinc són fets per apòcope amb la particularitat que dos d'ells no corresponen ni a la forma tradicional catalana ni a la castellana: *Frankie* i *Franc* (de *Francesc*) i un per afèresi: *Berto*.

5.- Relació de noms masculins castellans: freqüència i hipocorístics. *Agustín, 1: Ago*; *Alberto, 1; Amadeo, 1; Andrés, 1: Antonio Javier, 1; Carlos, 2; Damián, 1; Eduardo: Edu*; *Francisco Javier, 1: Xavi*; *Jaime, 1; Javier, 4: American Giggoló; Xavi (3)*; *Joaquín, 2: Quim (2)*; *Jorge, 2: Màgic Elyer*; *José, 2: Pepe, Bep, Bepo i Pep*; *José María, 1: José*; *José Ramón, 1: Vidi*, (del cognom *Vidal*); *Juan, 4: Macas, Woqu*; *Juan Antonio, 1: Ito*; *Juan José, 12: Juanjo*; *Juan Luis, 1; Juan María, 1: Juan Mi*; *Juan Miguel, 1; Juan Ramón, 1: Giri*, (del cognom *Giribet*); *Leo, 1; Miguel Àngel, 2: Miqui*; *Oscar Ramón, 1; Ricardo, 1*.

Observacions: Tenim 27 noms diferents que són portats per 38 nois. Els noms més repetits són "Juan i Javier" amb quatre portadors cadascun. Dels 27 noms, 12 són compostos i els porten 13 persones diferents; l'únic que surt dues vegades és "Miguel

Angel". Hem de remarcar que en aquests compostos el nom més repetit és Juan, que precisament era un dels que presentava més freqüències tot sol. Llevat de "Francisco Javier" que correspon a una sola onomàstica, la resta són formats per dos noms de sants diferents.

En aquest grup hem trobat un gran nombre d'hipocorístics i noms afectius, un total de 20; cinc d'aquests hipocorístics són catalans: Quim, Bep, Bepo, Pep i Xavi, i 8 són castellans, de la resta, quatre són noms afectius que no tenen res a veure amb el nom de fonts: American Giggoló, Màgic Elyer, Macas, Woqu i dos corresponen als cognoms: Vidi i Giri.

CONCLUSIONS

Des del punt de vista sociolingüístic hem de destacar que hi ha un clar predomini dels noms castellans (105) sobre els catalans (49) i que solament n'hi ha dos d'estrangers. Hem pogut comprovar que l'atracció per les coses foranes també s'evidencia en la formació d'alguns hipocorístics.

Encara que hi hagi una majoria de noms castellans no inscrits en castellà, a través de les respostes del qüestionari sabem que dels 254 alumnes que l'han contestada, 164 són fills de pares catalans, la qual cosa fa que la resposta a les preguntes tres i quatre de l'enquesta⁽⁵⁾ hagi estat contestada afirmativament. Això explica la presència d'hipocorístics catalans en la llista de noms castellans, per ex.: tenim una "Asunción" a qui diuen: Sunta, Sumpsi i Asun; o la "Luisa" a qui criden Yuyú i Llui; els "Joaquin" als quals diuen Quim o els "Javier" que són anomenats Xavi.

Entre els no catalans, els pocs hipocorístics castellans que trobem obeeixen al fet de tenir el pare o la mare castellans. Hem de destacar una Montserrat i una Maria Lluïsa de pares andalusos; aquest fet evidencia un alt grau d'integració a la societat catalana per part d'aquests pares.

Quant a l'origen dels portadors d'aquests noms hem observat que la gran majoria són nascuts als Països Catalans, ja que únicament dos nois i nou noies han nascut fora. Ens ha cridat l'atenció constatar que els alumnes nascuts a la Franja de Ponent porten tots el nom en castellà tot i que la llengua familiar sol ser la catalana.

Pel que fa a la repercussió que ha tingut, entre l'alumnat de la nostra Escola, l'aplicació de la Llei que permet la catalanització dels noms hem pogut comprovar, tristament, que la majoria dels nostres alumnes no l'han utilitzada, ja que encara conserven els noms en castellà tal com els van inscriure, obligatòriament, al moment de nèixer, la qual cosa deixa entreveure una falta de conscienciació lingüística que ens sembla prou significativa.

Tant els sis nois com les nou noies que s'han catalanitzat el nom són de pares catalans.

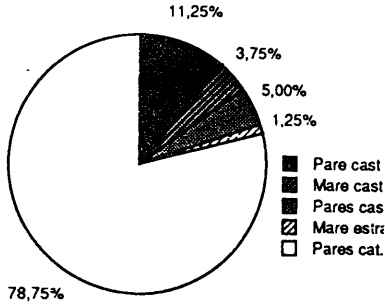
Un cop realitzada l'anàlisi de les enquestes, vam comentar-ne el resultat amb els alumnes i vam poder constatar la falta de conscienciació lingüística que hi ha entre el nostre alumnat; car, mentre alguns no s'havien plantejat mai el canvi de nom, d'altres que sí que hi havien pensat, ho havien anat ajornant per mandra. Tot plegat ha fet veure la necessitat de dur a terme una campanya de normalització onomàstica a l'E.U.M. de Lleida.

(5) Vegeu l'annex

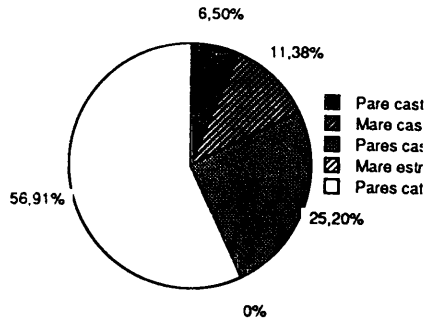
ANNEX

Quan et van batejar et van posar el nom en català:		SÍ		NO	
El nom que apareix al DNI està en català?		SÍ		NO	
Els amics et criden en català	SÍ		NO		
La família et crida en català?	SÍ		NO		
Nom de pila					
Hipocorístic					
1er cognom					
2on cognom					
Lloc de naixement			Any		
Província			Comarca		
Lloc de naixement de la mare					
Lloc de naixement del pare					
Domicili familiar			Comarca		

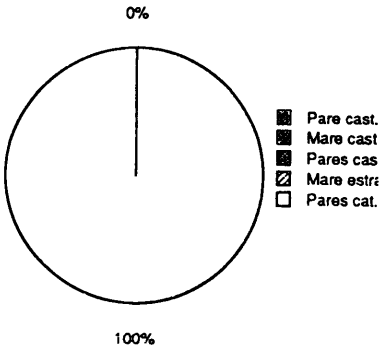
Tipus 1: Noms femenins catalans

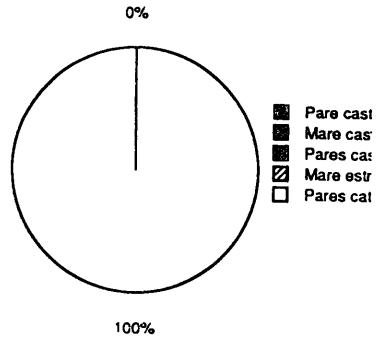
Tipus 2: Noms femenins castellans

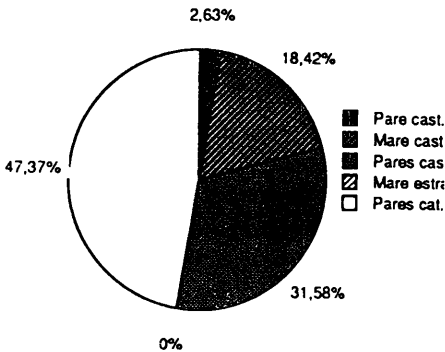
Tipus 3: Noms femenins estrangers

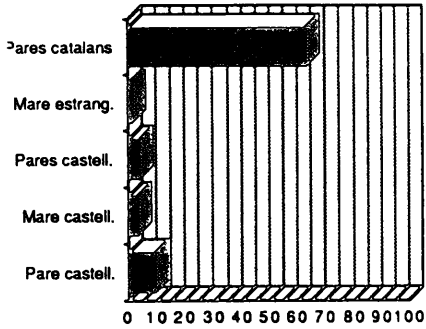
Tipus 4: Noms masculins catalans

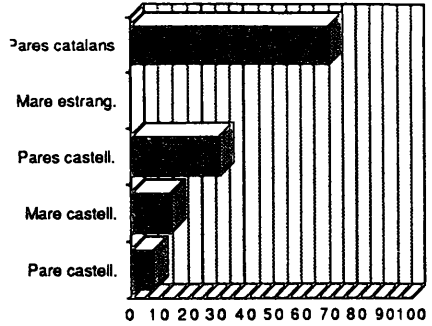
Tipus 5: Noms masculins castellans

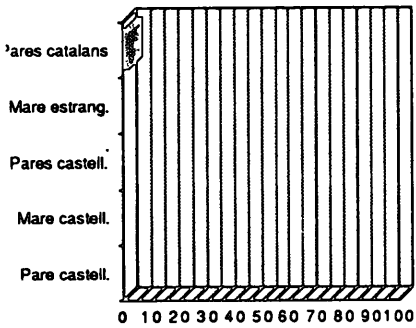
Tipus 1: Noms femenins catalans

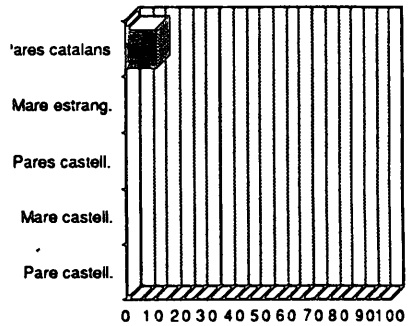
Tipus 2: Noms femenins castellans

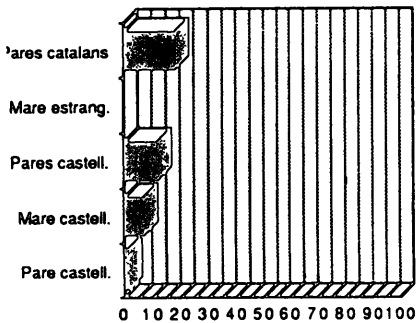
Tipus 3: Noms femenins estrangers

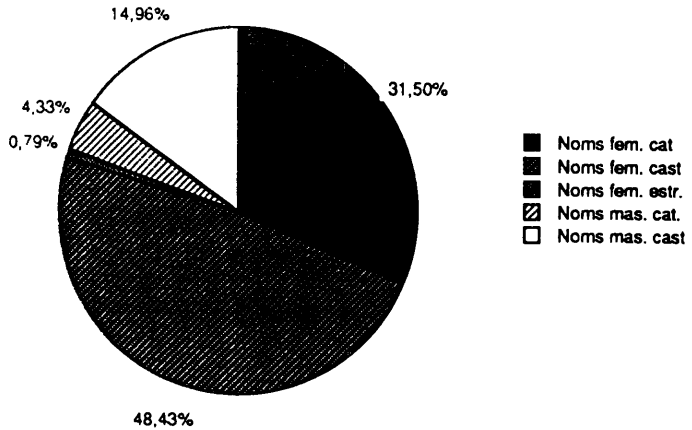
Tipus 4: Noms masculins Catalans

Tipus 5: Noms masculins castellans

Tipologia Onomàstica de l'E.U.M.

Gràfica sociolingüístico-onomàstica de l'E.U.M.

